

A munkaerő-gazdálkodás feladatai

A munkaügyi szakemberek körében jól ismertek a következő adatok: 1980-ig a munkaképes korú népesség körülbelül 40 000-rel csökken, a népgazdasági terv viszont azzal számol, hogy körülbelül 60 000-rel növekszik a foglalkoztatottak száma. A nyilvánvaló ellentmondásból viszont nem következik szükségképpen — mint ezt sokan vélnék — a tervezők hozzá nem értése. Bármilyen furcsán hangzik is — különösen azok számára, akik évek óta mást sem olvasnak, hallanak, mint az általános munkaerőhiány miatti kesergéseket. Magyarországon még mindig van szabad munkaerő és nem is kevés.

Igaz: a férfiak foglalkoztatása már régen elérte a lehetséges maximumot, de még ma is körülbelül 450 000 nő dolgozik a háztartásokban, a kisegítő, illetve a háztáji gazdaságokban. Egyrészt — és a számítások szerint nem is kis részük — munkát vállalna, ha ezzel nem kellene vállalniuk sok esetben a lakó- és munkahely közötti ingázást. Vagyis: ha a jórészt községekben élők és ma is szabad munkaerőként számontarthatók a lakóhelyükön, vagy annak közvetlen környezetében található munkahelyek.

Persze arról nem lehet szó, hogy minden községben gazdaságosan működő munkahelyeket létesítsenek, de az ésszerűen szervezett és megosztott ipari vonzások kialakításával megoldható lenne a lakó- és munkahelyek egymáshoz közelítése. És ha ez további szociális intézkedésekkel párosulna (amelyek révén csökkennének a nők háztartási munkából adódó terhei), valamint ha gondoskodnának a jórészt szakképzetlen tartaléksereg szakmai képzéséről, akkor körülbelül 80–100 000 fővel bővülhetne a foglalkoztatottak jelenlegi száma.

Mindez persze egyelőre csak lehetőség. A következő öt évben alig kihasználható lehetőség, ám nem ártana már most öt évnél némileg előbbre gondolni.

Addig is vannak egyéb és gyorsabban megoldható munkaerő-gazdálkodási tennivalók. Sokat beszélünk a gazdaság szerkezetének átalakulásáról, s tükröződik ez a foglalkoztatottak munkahelyek szerinti megoszlásában is. A mezőgazdaságban dolgozók száma tovább csökken, de az ipari létszám

már jóval kisebb mértékben emelkedik, mint korábban. Viszont kiugró létszámnövekedéssel lehet és kell számolni a szolgáltató ágazatokban.

Mindenütt meg kell barátkozni azzal a gondolattal, hogy a felszabaduló — vagy a gazdaságosabb foglalkoztatás érdekében felszabadítható — létszámot a gazdasági elképzeléseknek megfelelően kell átcsoportosítani. Adott esetben a vállalatok a munkahelyeken belül, de szükség esetén a vállalatok, sőt az ágazatok között is. Voltaképpen nincs másról szó, mint a munkaerő spontán mozgásának, gazdaságilag károsnak ítélték a fluktuációjának befolyásolásáról, a népgazdasági érdekeknek megfelelően. A szakemberek persze jól tudják, hogy minden ilyen intézkedésnél messzemenően figyelembe kell venni, hogy emberekről van szó, akiket nem lehet úgy mozgatni, mint például az anyagokat, a gépeket. Figyelembe kell venni az egyéni törekvéseket és terveket, az egyéni érdekeket és ezeket a társadalmi, a gazdasági érdekekkel összehangolva kell a mainál tervszerűbb foglalkoztatáspolitikát kialakítani.

Mit sem érnek azonban a központi elképzelések és intézkedések, ha közben nem sikerül javítani a munkaerővel kapcsolatos tervezőmunkát. Gondoljunk csak meg: a jelenlegi ötéves tervidőszakra az iparvállala-

latok összesen 75 000-es létszámnövekedést terveztek. Teljesen nyilvánvaló, hogy ezek a vállalati tervek irreálisak, nemcsak azért, mert a népgazdasági terv mindössze 15 000-es ipari létszámnövekedéssel számol, hanem azért is, mert — és kiderült ez a bevezetőben közölt adatokból is — egyszerűen nincs ennyi szabad munkaerő. Azzal pedig végképp le kell számolni, hogy majd egymástól csábítgatják a munkahelyek az embereket, remélhetően a felelősségteljesebb munkaügyi tervezést segíti majd elő az is, hogy a megyei tanácsok és az ágazati irányító intézmények fontossági sorrendbe rakják a létszámigényeket, meghatározzák, hogy melyek azok a vállalatok, amelyek gyarapíthatják a létszámot, melyeknek kell változatlan létszámmal dolgozniuk és hol kell majd jelentős létszámcsökkentést végrehajtani éppen a dinamikus fejlődő vállalatok munkaerőigényeinek kielégítése miatt. Mindenképpen persze születhetnek népszerűtlen, nem mindenki számára kedvező intézkedések is. De senki ne feledje: ha az elmúlt évtizedben nagyobb előrelátással és felelősségteljesebben bántunk volna a legfontosabb természeti tényezővel, a munkaerővel, akkor ma, ha nem is gond nélkül, de lényegesen könnyebb helyzetben lennének a vállalatok.

V. CS.

Ha tévesen fizetnek munkabért...

M. A. szegedi olvasónk áprilisi és a májusi fizetéskor több bért kapott, mint amennyi ténylegesen járt volna. Mivel teljesítményben dolgozik, nem vette észre a téves számolást. A belső ellenőrzés — utólag — a vállalat jött rá a téves elszámolásra és felszólították M. A.-t, fizesse vissza az összeget. A vállalatnál azt is közölték vele, hogy amennyiben visszafizetési kötelezettségét önkéntesen nem teljesíti, az egész összeget levonják a következő hónapi béréből.

Olvasónk arra hivatkozik, hogy családi körülményei miatt a pénzt nem tudja visszafizetni, és vitatja, hogy a vállalat helyesen számolt. Ezért felvilágosítást kér arra: joga van-e a vállalatnak ilyen hosszú idő után a tévesen kifizetett összeget a béréből levonni?

A vállalat eljárása nem felel meg a hatályos rendelkezéseknek. A tévesen kifizetett munkabért, vagy egyéb díjazást a vállalat valóban visszakövetelheti, azonban ez a joga a szabályok szerint határidőhöz van kötve. A határidőt pedig a kifizetéstől kell számítani. A rendelkezések szerint a dolgozót a kifizetéstől számított 30 napon, a kollektív szerződésben meghatározott esetekben pedig 60 napon belül írásban kell felszólítani a visszafizetésre.

Abban az esetben, ha a vállalat a határidőket nem tartja be, a dolgozót a tévesen felvett összeg visszafizetésére csak akkor lehet kötelezni, ha tudta, hogy jogtalanul vette fel a pénzt.

Olvasónk esetében — a közölt adatok alapján — rosszhiszeműségből szó sem lehet. A kifizetési időpontokat figyelembe véve, az is megállapítható, hogy a vállalat az előírt határidőket már elmulasztotta. Ilyen körülmények között olvasónk a felvett összeget nem köteles visszafizetni. Amennyiben a vállalat a fenyegetést beváltaná, forduljon panasszal a vállalat munkahelyi döntőbizottságához.

DR. V. M.

Raktárhelyiség

100 m² BÉRBE ADÓ.

Ipari áram, telefon, iroda stb. van. Brüsszeli krt. 29.

1876
1976

Százéves vásár Szegeden

1. Emeljük, védjük a hazai ipart!

Száz esztendővel ezelőtt, 1876-ban rendezett először Szeged ipari vásárát, kiállítását. A hagyományt az idén centenáriumi ipari vásárral köszönti a város. A július 23-án megnyitott ipari seregszemle alkalmából 3 részben álló sorozatban fogadjuk össze a szegedi vásáritézmény történetét.

A Szegedi Országos Ipari és Terménykiállítás bizottságának elnöke, a „Tekintetes Közönséghez” címzett, 1874. december hóban dátumozott felhívását: „*Hazánk mostoha iparviszonyain és gazdasági rendszerünkön javítani, kereskedelmünket emelni, nyereségünket gyári és kézműváruinknak piacokat teremteni... ezek versenyképességét fokozni volt a végcél, midőn a Szegedi Ipartársulat... a hazai összes iparos- és gazdák-zónság részvételével Szegeden 1876-ik évi augusztus hóban megnyitandó országos ipar- és terménykiállítás rendezését határozatba hozta.*”

Ez a felhívás ment szét az országba — s aláírói között találjuk Bakay Nándort, a haladó szegedi gyáriparost és Reizner Jánost, aki városzeretetének híres Szegedmonográfiájával is emléket állított.

Ha abból indulnánk ki, hogy ma ezer- meg ezerszám jegyzik a különféle vásárokat a világon, bizony nem kellene sokra vagy nagyra tartani a múlt századi szegedi kezdeményezést. Hanem a korba visszatekintve valódi úttörő vállalkozásként tisztelhetjük. Magyarországon mindaddig csak Kossuth iparműkiállításait jegyezték fel (1842, 1846) és Kecskemét vásárpróbálkozását (1872). Az eszme nem volt eredeti, Bakay Nándornak és Gelléri Mórnak is a bécsi világtárlat sugta — de meg kellett érte vinni, hiszen sokan korainak vélték. Bakay azonban nem adta fel: sajtóvitát kezdeményezett a szegedi vásárrúgy mellett és győzte érveivel.

Egy korabeli iparstatisztikai felmérés (1872) szerint Szegednek meg volt a gazdasági ereje a vállalkozáshoz. A kisiparban 1337 mester, 1426 segéd és 1449 tanonc dolgozott: több mint száz üzem működött már, melyek gépi erővel termeltek és szorogatvártásra tértek át. Az áruforgalmat ezernél több kereskedő bonyolította. És a vidék érdeklődése, pártoló szeretete sem késlekedett. Az első felhívásra rövid három hónap alatt 400 bejelentkezés érkezett.

A város történetében gyakran ismétlődnek drámai helyzetek. 1876-ban kétségessé tette a vízveszedelem a kezdeményezés gyümölcsének beérését — akárcsak 1970-ben, a XXV. Szegedi Ipari Vásár idején. Bakay Nándor így emlékezett vissza a meglepő napokra: „... Szeged el volt ígérkezve a nemzetnek s így Szeged város becsülete le volt kötve a vásár ügyének. A bizottság többsége azon jelszót kapta föl: ha a várost megmentettük, a kiállítás ügyét okvetlenül meg kell mentenünk.”

Ilyenkor is látjuk, hogy milyen mély történeti gyökerei vannak Szegeden a városzeretetnek. A víz levo-

nult és a kiállítók hűsége maradtak jelentkezősük: 2227 iparos, kereskedő, gyáros, gazdálkodó és főreal-láló sereglett össze a főreal-tanoda (ma az egyetemek központi épülete) palotájában és a környező kiállítási helyeken az augusztus 20-i megnyitóra.

Az első szegedi ipari vásár — akkori hivatalos nevén: Magyar Országos Ipari, Termény- és Állatkiállítás — szeptember 10-ig tartott, s igen nagy becsületet szerzett a városnak. Az iparügyi miniszter így méltányolta: „Az általános üzletpangás közepette, melyben minden világrész szenved, örvendetes jelnek tekintjük, kivált hazánkban, hogy iparkiallítás jöhetett létre, mégpedig nem állami segély folytán, hanem csak az által, hogy a hazafiak jól megértették érdekeiket... érezték igazságát a szónak, melyet mindenki nek éreznie és megértenie kell, hogy tudniillik a munka nemest.”

A korabeli lapok szenzációjaként üdvözölték a vásárt. Oldalakon ismertették, vezéreltek, tárcákban népszerűsítették, a szaklapok gazdasági jelentőségét méltatták, de még odát is zengett róla elragadtatottan egy lelkes poéta, ilyen nekilen-düléssel: „*Mi zengi túl a bérceket? Oh, nem a dal! Oh, nem a szó! Hanem Szeged! Hanem Szeged!*”.

A Vasárnapi Újságból tekint ránk vissza a régi helyszín gyönyörű rajza, egy másik lap Bakay Nándor arcképét hozza első oldalán. Egy szaklap pedig — az Anyagi Érdekeink — cikksorozatban elemzte a szegedi vásár jelentőségét, ilyen summázattal: „*Az iparosok, kik Szegeden kiállítottak, fel akarták tüntetni, hogy még élnek és élni akarnak, hogy minden nehézséggel szembesülve, küzdeni akarnak nemcsak saját létükért, hanem a nemzeti fennmaradás egyik leg-nyilvánosabb tényezőjének, a hazai iparnak léteért is. A nemzet a szegedi országos kiállításon megláthatta, hogy az elnyomott, semmibe vett*

magyar iparban a haladás, a nemzeti erősbödés nagyreményű csirái vannak elhíntve. Ebben az időben is az ország egyik végétől a másikig cikázott e röpke jelszó: *Emeljük, védjük a hazai ipart!*”

Meglehetősen vegyes volt a kiállítás árulástája, úgyannyira, hogy tizenhat szakosztályba sorolták. Itt volt a faipar, a bányászat, az építőanyag-ipar, az üveg- és kőedénygyárak (közöttük a Zsolnay és Herend), az élelmiszeripar, a bor- és szeszipar, a ruházati fonó- és szövőipar, a vasipar teljes skálája, az ékszeripar, a bőripar, a nyomdaipar... — hogy csak a nagyjait említsük, s a 2227 kiállítóból 484 Szegeden gyakorolta szakmáját.

Szeged sem fukarkodott az elismerésekkel. Valamennyi kiállítót emlékéremmel tisztelt meg, érdemért pedig 1189 kiállítónak adott. A kitüntetés kritériumai ilyenek voltak: az áru jósága, jelessége, kitűnősége, műizlés, haladás, versenyképesség.

Egybehangzó volt az országos ítélet: az 1876. évi szegedi ipari vásár első volt a modern országos kiállítások között hazánkban.

A városi közgyűlés is megvonta a mérléget. Így becsülte az egykorú jegyzőkönyv a nagy eseményt: „*Alkalmunk volt az ország-világ előtt fényes sikerrel és eredménnyel feltüntetni újabb haladásunkat, a tudomány, a művészet, ipar- és közjó érdekében hozott áldozatainkat és fáradságainkat.*” Egy másik jegyzőkönyv kézirat-sorából ezt olvashatjuk: „... a legközelebbi múlt napokban a város oly kitűnő eseménynek volt tanúja, melyek örökemlékezetűek maradnak... az ipar-, termény- és állatkiállítás... túlhaladta az iránta támasztott legvérmesebb reményeket is... a kiállítás ezen sikere tiszteletet és elismerést szerzett a városnak...” (Következik: Mindent elől-ről...)

SZ. S. I.

KÖZÜLETEK! MAGÁNOSOK! FIGYELEM!

Szeged városi Beruházási Vállalat a Szeged, József Attila sgt.-on levő Textil Technikum műhelyépületet lebontásra

verseny tárgyalás

útfján 1976. július 19-én reggel 9 óral kezdettel értékesíti.

A versenytárgyaláson megvásárolt épületek bontási anyaga után 2000.— Ft értékű óvadékot a helyszínen, míg a további összeget a versenytárgyaláson ismertettét és megkötött szerződésben foglalt határidőn belül, csekken kell befizetni.

Az épületet a bontási szerződésben foglalt határidőig le kell bontani.

A versenytárgyalás helye: Szeged,

József Attila sgt.-on levő Textil Technikum régi műhelyépülete.

Kutyakiállítás!

1976. július 18-án (vasárnap) 9 órától 17 óráig a Szeged, Tolbuhin sgt. végén levő MEOE telephelyen országos CAC kutyakiállítás lesz. Minden érdeklődőt szeretettel várunk. Vezetőség.

Az Autóközlekedési Tanintézet Csongrád megyei Iskolája 309. számú

gépjárművezető és karbantartó szakmunkásképző TANFOLYAMOT INDÍT.

Jelentkezni lehet szombat kivételével minden munkanapon 8–12 óráig Szeged, Berlini krt. 16. szám alatt az emeleti ügyfélfogadóban.

Fogalmak — közelről

17. A vállalati stratégia

A szocialista vállalat legfontosabb célja: a társadalom igényeinek minél jobb kielégítése, a gazdálkodás tökéletesítése, a hatékonyság növelése. Ezek megvalósítása nem képzelhető el a vállalati tervezőmunka fejlesztése nélkül s ezen belül nagyon fontos, hogy a vállalatok hosszabb távra is megfelelő terveket dolgozzanak ki.

A vállalati közép- és hosszú távú tervezéssel szemben támasztott fontos igény, hogy a gazdálkodó egységek ne csak lebontsák a népgazdasági tervekben rájuk háruló feladatokat, hanem a vállalati tervkészítők is alkotó módon elemezzék a társadalom elvárásait, s ebből, valamint a változó közigazdasági környezetből kiindulva önállóan is határozanak meg feladatokat a vállalatok számára, így járulva hozzá a népgazdasági terv megalapozottságához.

A vállalati terveknek tartalmazniuk kell a vállalat tevékenységének céljait, a megoldandó feladatokat, valamint a célok elérése érdekében alkalmazandó eszközök, akcióprogramokat. A vállalati stratégiát tehát a társadalmi célokból levezetett hosszú távú vállalati célok meghatározása, a szükséges erőforrások és eszközök számbavétele, előteremtése és a megvalósítás módjának kijelölése alkotja.

Ugyanazon célok elérésére a vállalatoknak célszerű úgynevezett alternatív stratégiákat kidolgozni. Ebben az összefüggésben beszélhetünk stratégiátpusokról, amelyek elsősorban a kockázatvállalás mértékében különböznek egymástól.